

№	Күнэ	Уруок тизмэтэ 9кыл. С.т.	Уруок сыала	Уруок тиибэ	Тэрил	Билиини хонтуруол	Дьыэ5э үлэ
Тыл үөрэ5э							
1		Саха тыла-СР государственнай тыла.	Саха тылын сайдытыгын билии	Диспут уруок.			
2		Хатылааһын. Лексика. Саңа чаастара.	Лексиканы чиңэтии.	Хатылыыр, чиңэтэр уруок	№3 с.4,9,10 Дуоска		
3		Сахалыы этии стилистиката Синонимия өйдөбүлэ.	Тыл ситимин арааһын быһаарар.	Саңа тизмэни барыы.	№10 с.136. Дуоска, учебник	Тылынан эппиэт	
4		Стилистика өйдөбүлэ.	Тыл стилистикатын билии	Саңа тизмэни барыы.	№8 с.7,8 №6 с. 136 Дуоска	Тылынан эппиэт	
5		Тыл ситимин арааһа: сыстыы салайыы, тардыы, сөпсөһүү.	Ситим арааһын билэр, этиигэ булар ырытар.	Саңа тизмэни барыы.	№6 с.12-14. Дуоска, карточка	Суруг-н үлэ	Этии ырытыы карточканан
Этии арааһын стилистиката.							
6		Сэһэн, ыйытыы, күүһүрдэр этиилэр стилистикалара.	Сэһэн, ыйытыы, соруйар, күүһүрдэ этии стилистическэй кыабын быһаарар, суолтатын араарар.	Саңа тизмэни барыы.	№6 с. 19-21 №15 с.48 Дуоска, карточкалар	Суруг-н үлэ	Этии толкуйдаан кэли
7		Тыл бэрээдэгэ	Тыл бэрээдэгин арааран көрөр, көннөрөр.	Саңа тизмэни барыы.	№15 с.32-34 Дуоска, учебник	Этии ырытыы	Этиини сааһылаа
8		Этии чилиэнин стилистическай уратыта. Да5аамыр стилистиката. (слайд)	Араас халыыбынан бэриллэр этии чилиэнин стилистическэй уратытын араарар, сатаан быһаарар.	Саңа тизмэни барыы.	15 с. 38,42,48 №6 с 38 интер. дуоска, ПК, дуоска, учебник, карточка	Тылынан эппиэт	Карточканан этиини ырытыы
9		Кэпсиирэ стилистиката	Кэпсиирэ стилистикатын уратытын араарар, быһаарар.	Саңа тизмэни барыы.	Дуоска учебник	Суруг-н үлэ	Этии ырытыы
10		Быһаарыы стилистиката. Сиһилии стилистиката	Быһаарыы, сиһилии стилистикатын уратытын араарар, быһаарар.	Саңа тизмэни барыы.	№15 с.40 №6 с 35,40,41 Дуоска ,учебник	Суруг-н үлэ	Этии толкуйдаан кэли
11		Хатылааһын. Тыл бэрээдэгэ.	Чиңэтии уруок.	Чиңэтэр уруок	Карточка		
12		БУЧ стилистическай уратыта.	БУЧ ситимнэхэр ньыматын дэгэтин өйдүүр, сатаан быһаарар.	Саңа тизмэни барыы.	№15 с.48 Дуоска учебник	Тыл. эппиэт	Карточканан үлэ Эрчиллии: 182,183

13		Туһулуу уонна кыбытык тыл стилистической уратыта. Туһулуу .	Туһулууну булан, дэгэт суолтатын быһаарар.	Саңа тиэмэни барыы.	№15 с.51, 54 №6 с. 77 Дуоска учебник карточка	Этии ырытыы	Этии толкуйдаан кэли
14		Кыбытык тыл.	Уус-уран айымныга, саңарар саңаба кыбытык тылы булар, суолтатын быһаарар.	Саңа тиэмэни барыы.	№15 с.54 №6 с. 74 Дуоска учебник карточка	Тылынан эппиэт	Карточканан үлэ
15		Биир састааптаах этии стилистической уратыта. Биир састааптаах этии арааһа (слайд)	Биир састааптаах этии уратытын, арааһын быһаарар.	Саңа тиэмэни барыы.	№15 с.57 №6 с. 64 Дуоска учебник, интер. дуоска, ПК,	Суруг-н үлэ	Этии ырытыы
16		Ааттыыр этии. (слайд)	Ааттыыр этии уратытын, туттуллар эйгэтин быһаарар.	Саңа тиэмэни барыы.	№6 с. 69 №15 с.61 интер. дуоска, ПК, учебник Дуоска	Тылынан эппиэт	Этии толкуйдаан кэли
17		Туһаана суох этии, сирэйдэммэтэх этии стилистической суолтата. (слайд)	Биир састааптаах этии арааһын булар, быһаарар.	Саңа тиэмэни барыы.	№6 с. 66 интер. дуоска, ПК, учебник Дуоска	Этии ырытыы	Эрчиллии:87
18		Хатылааһын. Этии. Бэрэбиэркэлиир үлэ	Оҕо билиитин, өйдүүр дьобуруун сылыктааһын.	Хатылыыр, чиңэтэр уруок	Дуоска ,карточка		
19		Судургу этии стилистикатын хатылааһын.	Оҕо өйүгэр хатыыр, билбитин чинчийэр уруок.	Хатылыыр, чиңэтэр уруок	Дуоска карточка	Тылынан эппиэт	
20		Холбуу этии стилистиката. ТХХЭ уонна БХЭ (слайд)	Тиэкистэн тэңнэ холбоммут холбуу этии арааһын булар, стилистической суолтатын быһаарар.	Саңа тиэмэни барыы.	№6 с. 96 №15 с.70 интер. дуоска, ПК, учебник Дуоска	Этии ырытыы	Карточканан үлэ
21		ТХХЭ арааһа: тэң суолталаах ТХХЭ	Тиэкистэн тэңнэ холбоммут этии арааһын булар, стилистической суолтатын быһаарар.	Саңа тиэмэни барыы.	№6 с. 100 №15 с.73 Дуоска учебник	Этии ырытыы	Карточканан үлэ
22		ТХХЭ арааһа: баһылыыр суолталаах ТХХЭ.	Тиэкистэн тэңнэ холбоммут этии арааһын булар, стилистической суолтатын быһаарар.	Саңа тиэмэни барыы.	№15 с.74 Дуоска учебник	Этии ырытыы	Карточканан үлэ
23		ТХХЭ стилистиката.	ТХХЭ арааһын сөпкө	Саңа тиэмэни	№6 с. 94	Суруг-н үлэ	Карточканан үлэ

			сааһылаан суруйар, саңарар.	барыы.	Дуоска учебник		
24		Хатылааһынңна эрчиллиилэр. ТСУ	О5о билиитин чинчийи	Хатылыыр, чинэтэр уруок	карточка	Этии ырытыы	
25		Диктант	О5о санаатын сааһалаан суруйар.	Хатылыыр, чинэтэр уруок	Дуоска, карточка		
26		Баһылатыылаах ХЭ. БХЭ.	Тиэкистэн БХЭ арааһын булар, ырытар. Этиигэ киирбит БХЭ сатаан ырытар.	Саңа тиэмэни барыы.	№6 с. 112,115 №15 с.78 интер. дуоска, ПК, учебник	Тылынан эппиэт	Карточканан үлэ
27		Сиһилии салаа этии арааһа: Кэм, тэнниир, буолуу, утарар, болдьох салаа чаастар.		Саңа тиэмэни барыы.	№6 с.119-129 №15 с.80 Дуоска, таблица	Этии ырытыы	Этии толкуйдаан кэлии
28		Утарар болдьох, төрүөт, түмүктүүр, миэстэ сала чаастаах БХЭ.		Саңа тиэмэни барыы.	№6 с. 122 Дуоска, таблица	Этии ырытыы	Этии толкуйдаан кэлии
29		Туһаан, толоруу, быһаарыы, сиһилии уонна кэпсиирэ ХЭ		Саңа тиэмэни барыы.	№15 с.86 Дуоска учебник	Этии ырытыы	Этии толкуйдаан кэлии
30		Уустук тутуллаах ХЭ		Саңа тиэмэни барыы.	№6 с.129 №15 с.87 Дуоска учебник	Суруг-н үлэ	Карточканан үлэ
31		БХЭ стилистиката.	Саңа тиэмэни барыы.	№15 с.88 Дуоска учебник	Тыл. эппиэт	Карточканан үлэ	
32		БХЭ, ТХХЭ хатылааһын.	О5о төһө өйдөөбүтүн чинчийи	Хатылыыр, чинэтэр уруок	Дуоска учебник	Этии ырытыы	
Ситимнээх саңа							
33		Тиэкис синтаксиһа.	Тиэкиһи бэйэтэ ырытар.	Саңа тиэмэни барыы.	№15 с.95 Дуоска учебник	Тыл. эппиэт	Тиэкис толкуйдаа
34		Тиэкискэ этии ситимэ.	Тиэкискэ этии ситимин быһаарар.	Саңа тиэмэни барыы.	№15 с.97 карточка	Этии ырытыы	Этии ситимин тол.
35		Тиэкис чааһа. Абзаас. Былаан.	Тиэкис чааһын булан быһаарар, итэ5эһин көннөрөр, сыаналыыр.	Саңа тиэмэни барыы.	№15 с.101 интер. дуоска, ПК,	Тыл. эппиэт	Тиэкис оңорон а5алыы
36		Судургу уонна уустук былаан.	Былааны тэңнээн көрөр, этиитин чочуйар.	Саңа тиэмэни барыы.	№15 с.101 интер. дуоска, ПК,	Суруг-н үлэ	Былаан оңоруу
37		Тиэмэ ис хоһоонун арийыы.	Тиэкис ис хоһоонун көннөрөр. Судургу уонна уустук былаан оңорор.	Саңа тиэмэни барыы.	Дуоска учебник	Суруг-н үлэ	Тиэкис оңоруу
38		Тиэкис сүрүн санаата. Эпиграф.	Эпиграбы тиэкискэ туттар,	Саңа тиэмэни барыы.	Дуоска учебник,	Тыл. эппиэт	Эпиграф толкуйдаа

	(слайд)	ырытар.	барыы.	таблица		
39	Тизкис тыла-өһө.	Тизкис тылын-өһүн итэһэһин таба көрөр, көннөрөр, тупсарар.	Саңа тизмэни барыы.	Дуоска учебник	Тыл. эппиэт	Тизкис толкуйдаа
40	Практической үлэ.	Оһо бэйэтин үлэтэ.	Хатылыыр, чиңэтэр уруок	карточка		
41	Чиңэтиигэ эрчиллиилэр.	Оһо билитин хаңатыы.	Хатылыыр, чиңэтэр уруок	Учебник	Суруг-н үлэ	
42	Диктант	Оһо барбытын тизмэригэр олоһуран бэйэ үлэтэ	Хатылыыр, чиңэтэр уруок	Дуоска		
43	Саңа тибэ. Тизкис сиһилиир ньымата. Сэһэргэһин.	Сэһэргиир тизкиһи араарар, аатын кытта тэңнээн көрөр. Бэриллит араас аатынан туох тизкис буолуон сөбүн сабаһалыыр.	Саңа тизмэни барыы.	№15 с.107 №6 с.59 Дуоска учебник	Тылынан эппиэт	Тизкис толкуйдаа
44	Сэһэргэһин		Саңа тизмэни барыы.	№15 с.107 Дуоска учебник	Тыл. эппиэт	Тизкис толкуйдаа
45	Сэһэргиир тизкис жанра.		Саңа тизмэни барыы.	№6 с.61-68 Дуоска учебник	Тыл. эппиэт	Тизкис толкуйдаа
46	Иһитиннэрии. Биллэрии.	Иһитиннэрии, биллэрии, ыстатыйа сатаан суруйар. Арааһын араарар, сыһатын көннөрөр.	Саңа тизмэни барыы.	Дуоска учебник, хаһыат.	Тыл. эппиэт	Иһитиннэрии, биллэ толкуйдаа
47	Ыстатыйа.		Саңа тизмэни барыы.	Дуоска, хаһыат	Тыл. эппиэт	Ыстатыйа оңоруу
48	Хатылааһын		Хатылыыр, чиңэтэр уруок	Дуоска	Тыл. эппиэт	
49	Практической үлэ.		Хатылыыр, чиңэтэр уруок	Дуоска, хаһыат		
50	Диктант		Хатылыыр, чиңэтэр уруок	Дуоска		
51	Ойуулааһын.	Ойуулуур тизкис жанрын быһаарар. Ис хоһоонун истиилин, уус-уран сиһилиир ньыматын, тылын-өһүн сатаан сыаналыыр. Итэһэһин булан көрөр.	Саңа тизмэни барыы.	№15 с.109 №6 с.69 №7 с.20-23 Дуоска учебник	Тылынан эппиэт	Тизкис толкуйдааһын
52	Айылһаны ойуулааһын.		Саңа тизмэни барыы.	№6 с.69 Дуоска учебник	Тыл. эппиэт	Тизкис толкуйдаа
53	Хамсыыр харамайы ойуулааһын.		Саңа тизмэни барыы.	Дуоска учебник	Суруг-н үлэ	Тизкис толкуйдаа
54	Дьизни-уоту ойуулааһын.		Саңа тизмэни барыы.	Дуоска учебник	Суруг-н үлэ	Тизкис толкуйдаа

55		Хатылааһын		Хатылыыр, чинэтэр уруок	Дуоска карточка	Тыл. эппиэт	
56		Бэйэ үлэтэ.		Хатылыыр, чинэтэр уруок	Дуоска карточка		
57		Аахпыттан суруйуу		Хатылыыр, чинэтэр уруок	Дуоска		
58		Тойонноохун. Тойонноохун тугула.	Тойоннуур тиэкис тутулун, истиилин, ситимниир ньыматын, тылын-өһүн ырытар. Ис хоһоонун, дакаастабыла сонунун, түмүгэ төһө тийимтиэтин сыаналыыр. Ситимниир ньыманы туттар.	Саңа тиэмэни барыы.	№15 с.118 №6 с.82 №7с.19,23,25,26 Дуоска учебник	Тыл. эппиэт	Тиэкис толкуйдаа Тутулун оңор
59		Тезис.		Саңа тиэмэни барыы.	№6 с.87,89 Дуоска учебник	Суруг-н үлэ	Тезис толкуйдаа
60		Дакаастабыл.		Саңа тиэмэни барыы.	Дуоска учебник	Тыл. эппиэт	Тиэкис толкуйдаа
61		Түмүк.		Саңа тиэмэни барыы.	Дуоска учебник	Суруг-н үлэ	Түмүк оноруу
62		Хатылааһын.		Хатылыыр, чинэтэр уруок	Дуоска		
63		Практической үлэ.	Оҕо билбитин, үөрэппитин төһө билбитин, ылыммытын	Хатылыыр, чинэтэр уруок	Дуоска, карточка		
64		Хонтуруолунай үлэ.	чинчийэр уруок.	Хатылыыр, чинэтэр уруок	Дуоска		
65		Таба суруйуу.	Сахалыы таба саңарыы туох уратылаабын билэр, үгэс, үөрүэх буолбут холобурдары сатаан абалар.	Хатылыыр, чинэтэр уруок	№11 с. 11-37 Дуоска	Суруг-н үлэ	
66		Бэйэ үлэтэ.		Хатылыыр, чинэтэр уруок	Дуоска		
67		Хатылааһын.	Урут барбыты хатылыыр, чинэтэр уруоктар.	Хатылыыр, чинэтэр уруок	Дуоска, карточка	Суруг-н үлэ	
68		Хатылааһын		Хатылыыр, чинэтэр уруок	Дуоска карточка	Суруг-н үлэ	
69		Аахпыттан суруйуу		Хатылыыр, чинэтэр уруок	Дуоска, карточка	Суруг-н үлэ	
70		Сыллаабы хатылааһын		Хатылыыр, чинэтэр уруок	Дуоска		

Быһаары сурук

5-9 кылаастарга саха тылыгар үөрэтиигэ үлэлиир программаны Сахалыы оскуола программата, Саха тыла, 5-11 кылаас, Саха Республикаатааҕы үөрэх министерствота 2000 сыллаахха бигэргэпит программатыгар олоһуран оҥоһулунна.

Саха тылын орто оскуолаҕа үөрэтии маннык сыалы-соругу туруорар:

1. Саха тылын барда баайын, түтүлүн, уратытын оҕо өйүгэр-сүрөҕүгэр тийэр күрдүк арыян көрдөрүү.

2. Үөрэнээччигэ араас эйгэҕэ араас наадаҕа сахалыы сатаан сангарар, суруйар дьоһуру инэрии.

3. Саха тылын талыы-талба кэрэтин биллэрэн, ийэ тылын сөбүлүүр, харыстыыр, төрүт культуратын биһириир, омугун сыаналыыр, убаастыыр ыччаты иитэн таһаарыы.

Лексика. Норуот тылын туһунан уопсай өйдөбүл. Төрүт уонна кирии тыл. Литературнай тыл суолтата уонна нуормата. Тыл лексическэй суолтата. Хомуур суолталаах тыллар. Тыллары суолталарынан бөлөхтөөһүн. Төрөөбүт тыл баайа. Түөлбэ тыл. Биир уонна элбэх суолталаах тыллар. Тыл көнө, көспүт суолтата. Тыл көспүт суолтатын туттуу. Төрөөбүт тыл этигэн күүһэ. Омоним, антоним, синоним өйдөбүллэрэ.

Фонетика уонна таба санарыы. Дорҕоон өйдөбүлэ, суолтата.

Саңарар саңаҕа дорҕоону үөскэтии. Сахалыы төрүт дорҕоон арааһа, уратыта. Аһаҕас дорҕооннору арааран истии уонна таба саңарыы. Кылгас. уһун аһаҕас дорҕооннор. Дифтонг. Аһаҕас дорҕоон наарданыыта. Илин уонна кэлин аһаҕас дорҕооннор. Киэң уонна айах аһаҕас дорҕооннор бүтэй дорҕоон. Ыйыргырдээх уонна ыйыргырэ суох бүтэй дорҕооннор. Маарынаһар бүтэй дорҕооннору арааран истии уонна таба саңарыы. Хоһуласпыт бүтэй дорҕооннору арааран истии уонна таба саңарыы. Сэргэстэспит бүтэй дорҕооннору арааран истии уонна таба саңарыы. Маарынаһар бүтэй дорҕоон сэргэстэһиитин арааран истии уонна таба саңарыы аһаҕас дорҕоон дьүөрэлэһиитэ. Бүтэй дорҕоон дьүөрэлэһиитэ. Нуучча тылыттан кирии аһаҕас дорҕооннор сахалыы этиллиилэрэ. Нууччалыы суруллар тылга сымнаҕас бүтэй дорҕоон өйдөбүлэ, суолтата, саха тылыгар туттулуута, таба сурулуута. Нуучча тылыгар маарынаһар бүтэй дорҕооннору арааран истии, таба саңарыы, сахалыы суруйууга таба суруйуу. Кирии тылга сахалыы аһаҕас дорҕоон дьүөрэлэһиитэ.

Таба саңарыы нуорматын өйдөбүлэ, суолтата. Сахалыы саңа дэгэтин (интонациятын) уратыта: тылга охсуу тыл кэлин өттүгэр түһүүтэ. Сахалыы таба саңарыы нуорматын кэһии: чугас турар дорҕоон сабыдыала, түөлбэ тылын уратыта, нуучча тылын сабыдыала.

Тыл састааба. Тыл Сүһүөҕэ. Тылы Сүһүөхтүүр хоһуласпыт уонна сэргэстэспит Б/д оруоллара. Тылы көһөрүү быраабылата.

Тыл састааба. Саха тылыгар тыл тутула нуучча тылыттан уратыта.Тыл олоҕо уонна сыһарыыта.Тылы уларытар сыһарыылаах тыл суолтатын өйдүүргэ тыл олоҕун быһаарыы суолтата.Тыл олоҕор уонна сыһарыытыгар дорҕоон дьүөрэлэһиитэ.Тыл үөскээһинэ.Биир олохтоох тыллар.Тылы уларытар уонна үөскэтэр сыһарыылар.Сыһарыы суолтата.

Тылы уларытыы .Тыллары уларыыбыт сыһарыыларын арааһынан бөлөхтөөһүн.Биир бөлөххө киирэр тыллар сыһарыыларын суолтатын тэңнээн быһаарыы.Тылга ыйытыыны сөпкө туруоруу суолтата. Ыйыты арааһа.Тыл грамматическай халыыбын өйдөбүлэ.

Кэпсээһин. Истибитин кэпсииргэ, айан кэпсииргэ, хартыына ис хоһоонун кэпсииргэ эрчиллэр.күннээҕи олоҕун түгэннэриттэн,дьиэ кэргэнин,доҕотторун, оскуола олоҕун,кыыллар,айылҕа,таптыыр дьарыгын тустарынан о.д.а. кэпсииригэр тыл көспүт суолтатыгар тирэҕирэн, уус-уран сиилиир ньымалары, омоним,антоним,синоним тылларын таба туһанар.

Быһаарыы. Норуот тылын, литературнай тыл,түөлбэ тыл өйдөбүллэрин быһаарар. Билэр тылын лексическэй суолтатын быһаарар.

Таба суруйуу. Төрүт уонна кириии тыллар таба суруллууларын уратытын болҕойор уонна уустук уонна саңа үөскэппит тылларын таба суруйарга эрчиллэр.

Тэңнээһин. үөрэппит элбэх суолталаах тылларын, омоним, антоним, синоним тылларын суолталарын уратыларын тэңнээн быһаарар. Тыл көспүт суолтатын быһаарарга,уус-уран сиилиир ньымаларын туттарга араас предмет, өйдөбүл майгыннаһар өрүттэрин тэңнээн булар.

Ырытыы. Омоним, антоним, синоним кэпкэлэригэр киирэр тыллары суолталарын ырытар.

Түмүү. Тылы суолталарынан көрөн синоним,омоним, антоним тылларын түмэр.

Бөлөхтөөһүн. Тыллары суолталарынан бөлөхтөөһүн.

Көмө матырыяаллары туһаныы. Быһаарыылаах тылдыты туһанан,тыл суолтатын чуолкайдыыр, синоним, антоним тылдыттарын туһанары сатыыр.

Тизкистэн. этииттэн билбэт тылын булан, суолтатын быһаарыылаах тылдыттан, энциклопедияттан, Интернет-ресурсалартан булар.

Алҕаһы булуу уонна көннөрүү. Бэйэтин уонна атын дьон саңатыгар, суруйуутугар тахсар лексическэй алҕаһы булан,сөптөөх тылынан солбуйар.

Быһаарыы. Дорҕоону таба саңарыы өйдөбүлүн, суолтатын быһаарар. Сахалыы төрүт дорҕоон арааһын, уратытын холобурдаан быһааран кэпсиир.

Истини. Тылга кылгас,уһун аһаҕас дорҕооннору, дифтонг арааһын, маарыннаһар, хоһуласпыт, сэргэстэспит бүтэй дорҕооннору арааран истэр. Саха тылыгар нууччаттан кириии тыл дорҕоонун арааран истэр.

Саңарыы. Сахалыы төрүт дорҕооннору чуолкайдык, таба саңарыытыгар болҕойор. Кириии тылы сахалыы дорҕоон дьүөрэлэхэр сокуонун тутуһан саңарарга кыһаллар.

Кэпсээһин. Истибитин кэпсииргэ,айан кэпсииргэ, хартыына ис хоһоонун кэпсииргэ эрчиллэр. Күннээҕи олоҕун түгэннэриттэн, дьиэ кэргэнин, доҕотторун, оскуола олоҕун, кыыллар, айылҕа, таптыыр дьарыгын тустарынан, о.д.а. кэпсииригэр сахалыы төрүт дорҕооннору чуолкайдык, таба саңарарга кыһаллар.

Табасуруйуу. Тылга кылгас, уһун аһаҕас дорҕооннору, дифтонг арааһын, маарыннаһар, хоһуласпыт,сэргэстэспит бүтэй дорҕооннору таба суруйар.Тыл хас да сүһүөҕэр уһатыылаах, дифтоннаах, хоһулаһыылаах тыллары таба суруйарга эрчиллэр.

Ааҕыы. Төрүт саха дорҕооннорун чуолкайдык,сопко саңаран ааҕарга эрчиллэр.

Ырытыы. Аһаҕас уонна бүтэй дорҕооннору үөскүүр ньымаларын ырытар, быһаарар.

Бөлөхтөөһүн. Аһаҕас дорҕооннору наардыыр,бөлөхтүүр.

Алҕаһы булуу уонна көннөрүү.Сахалыы таба саңарыы нуорматын кэһии түбэлтэтин өйдөөн истэр, көннөрөр, тупсарар, бэйэтин саңатын кэтээн көрөр.Тылдыт көмөтүнэн үлэҕэ тахсыбыт алҕастары көннөрөр.

Үөрэх сатабылларын сайыннарыы тумугэ

Бэйэни салайынар -дьаһанар сатабыл.

Тылын сайыннараар сыалы-соругу таба туруорунар ,сатаан былаанныыр ,туох-ханнык тҮМҮккэ кэлиэхтээдин быһа холоон билэр.

Тылы сэрэйэр дьоһуру сайыннарыы. Бэйэтин сааһыгар сөп түбэхэр тиэкиһи тылынан да суругунан да таңар буолуохтаах.

Тылын сайыннараар баһаны үөскэтии.

Хонтуруолланыы

Билэр-көрөр сатабыл.сүрүн үөрэнэр сатабыл.

Үлэ сыалын-соругун таба туруоруу. Билиини-көрүүнү кэнэтэр араас матырыйаалы туһаныы. Билиини сааһылааһын

Тобулук өйү сайыннараар үөҕүэхтэр.Саха тылын лингвистическэй матырыйаалыгар тирэҕирэн, өй үлэтин араас дьайыыларын кэбэбүэстик толорор: тэңнээһин, ырытыы, холбоохун, түмүктээһин, ханыылатан сааһылааһын,майгыннатыы,сааһылаан ситимнээһин.

Рефлексия.

Бэлиэни-символы туһанар үөрүйэхтэр. **Бодоруһар сатабыл.**

Бииргэ үлэлиир үөрүйэх-пааранан,бөлөбүнэн, хамаанданан.

Кэпсэтэр үөрүйэх.

Кэпсэтии сизэрин тутуһар үөрүйэх. .

Төрөөбүт тылы үөрэтии предметин ис хоһооно

Төрөөбүт тылы үөрэтии ис хоһоонугар маннык СҮРҮН хайысхалар киирэллэр:

1. Бодоруһуу култуурата.
2. Сана көрүңэ: истии, санарыы, ааҕыы, суруйуу.
3. Тыл үөрэҕин тутуу салааларын туһунан уопсай өйдөбүлэ: фонетика, лексика, синтаксис
4. Сурук-бичик култуурата: таба суруйуу уонна сурук бэлиэтэ.
5. Ситимнээх саңаны сайыннарыы-тиэкис туһунан сүрүн өйдөбүл.

Туттуллар үөрэтэр-методическай литература

1. Сахалыы оскуола программата,2000с.
2. Кылаастарынан үөрэнэр учебниктар.
3. Ситимнээх сана.Г.М.Слепцова,М.А.Борисова,Т.К.Матвеева.1996с.
4. Саха тылын синтаксисынын үөрэтии методиката.Н.Н.Неустроев.1990с.
5. Аахпыттан суруйуу уонна диктант тиэкистэрэ С.С.Семенова, Н.П.Парфенова, Н.Н.Васильева,С.Г.Хардарысов.2004с.
6. Саха тылын оскуолаҕа үөрэтии методиката.Г.И.Гурьев.2009с. **Тылдыыттар**
1. Саха тылын орфографическай тылдьыта.Л.Н.Харитонов,Н.Е.Петров.1975с.
- 2.Саха түүлбэ тылын тылдьыта.М.С.Воронкин,М.П.Алексеев,Ю.И.Васильев.1995с.
3. Сахалыы таба суруйуу тылдьыта.П.А.Слепцов...2002с.
- 4.Саха тылын антонимнарын тылдьыта.1969с.
- 5.Саха тылын синонимнарын кылгас тылдьыта.Н.А.Ааллааҕыскай,Х.Х.Луковцев.1982с.
- 6.Саха тылын омонимнарын тылдьыта.Н.А.Ааллааҕыскай.1979с.
7. Сомоҕо домохтор.И.К.Попов.2010с.

үөрэнээччилэр туттар пособиелара.

1. Ситимнээх саңаны сайыннарыы.Н.Н.Неустроев,А.Г.Ядрихинская.1990.

2. Ситимнээх сана.Е.В.Сивцева,Ф.Н.Болдовская.1995с.
3. Ситимнээх сана. Г.М.Слепцова,М.А.Борисова,Т.К.Матвеева.1996с.
4. Аман өс.Н.И.Филиппова, М.Т.Гоголева.1994с.
5. Саха бэргэн тыла -өһө.И.И.Стручкова.1997с.
6. Тыл оонньуута.У.Ф.Кондакова.2002с.

Кылаастарынан оҕолор үлэлэрин тэрийии араастара

- Бөлөбүнэн, пааранан, тус туһаайыылаах.
- Оонньуу көрүңэ, бырайыактааһын ньымата.
- Биирдиилээн, кылааһынан бары бииргэ үлэлээһин.
- Дьыл түөрт кэмин ойуулуур,дьүһүйэр тылы сайыннарар сыаллаах экскурсиялар.

Бэрэбиэркэлиир,хонтуруоллуур Үлэлэр.

1. Уруок аайы ытыллар хонтуруол:чинэтэр ,хатылыыр ыйытыктар;тэттик тиэкистэри суруйуу; араас эрчиллиилэр тиһиктэрэ.
2. Хас саңа тиэмэ бүттэбин аайы араас соруудахтаах бэрэбиэркэлиир үлэлэр; тургутуктар; суругунан үлэлэр.
3. Чиэппэр, сыл түмүгүнэн түмүктүүр, хонтуруоллуур үлэлэр: истибиттэн суруйуу, бырайыактары көмүскээһин, өйтөн суруйуу

Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение «Сунтарская средняя общеобразовательная школа №2 им. И. С. Иванова с дошкольными группами» муниципального района «Сунтарский улус (район)» Республики Саха (Якутия)

Согласовано на заседании школьного методического объединения От «<u>31</u>» <u>августа</u> 2016 г.	Согласовано Заместитель директора школы по УМР МБОУ СОШ №2 <u>Данилова И. Е.</u> «<u>31</u>» <u>августа</u> 2016 г.	Утверждаю Директор МБОУ СОШ №2 им. И. С. Иванова с дошкольными группами <u>Иванов В. Р.</u> «<u>31</u>» <u>августа</u> 2016 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА
по учебному курсу «Якутский язык»
9 класс

Учитель якутского языка и литературы: Тимофеев М. Ф.

2016 - 2017 учебный год